

۱۱-۲- اکولین (جوهرهای رنگی) و پاک کننده (سفیدکننده‌ها)

جوهرهای رنگی از رنگ‌های حلال در آب می‌باشد و به عبارتی «آبرنگ مایع» است، که با اضافه کردن آب به آن می‌توان آن را به هر مقدار که مایل باشیم رقیق کرد. این گونه رنگ‌ها از شفافیت و درخشندگی بالایی برخوردار می‌باشند که به دلیل جذب بالای آن بر کاغذ و ایجاد بافت‌های تصادفی و زیبا که از ترکیب رنگ‌ها با یکدیگر به دست می‌آید و هم‌چنین سهولت نسبی آن نسبت به آبرنگ، تصویرگران از آن استفاده می‌کنند. شیوه‌ی استفاده از رنگ‌های جوهری درست مشابه آبرنگ است و برای

رنگ آمیزی از رنگ‌های روشن به تیره رنگ آمیزی می‌نماییم. و از ترکیب دو رنگ، رنگ سوم به دست می‌آید. و در هنگام رنگ گذاری به جهت رنگ دهی زیاد آن بهتر است قدری دقت کرد تا رنگ به اندازه‌ی کافی برداشته شود. و اغلب در ظروف شیشه‌ای با دهانه‌ی گشاد و یا ظروف شیشه‌ای قطره چکان دار به بازار عرضه می‌گردد.

وسایل لازم

جوهرهای رنگی، دستمال کاغذی، پاک کننده، قلم موی الیاف مصنوعی و یا چوب کبریت (تصویر ۹۳).

تصویر ۹۳- در تصویر وسایل مورد نیاز شیوه‌ی جوهرهای رنگی و پاک کننده (سفیدکننده) دیده می‌شود

در این شیوه ابتدا دستمال کاغذی را با آب مرطوب می‌کنیم. سپس با استفاده از قطره‌چکان چند قطره از رنگ دلخواه را همانگونه که در تصویر ۹۴ مشاهده می‌کنیم بر روی دستمال کاغذی مرطوب که چند تا خورده می‌چکانیم. و با توجه به خیس بودن سطح دستمال رنگ به راحتی و به صورت اتفاقی بر سطح دستمال پخش می‌شود. و با همین شیوه رنگ‌های دیگر را به آن اضافه می‌کنیم. نتیجه‌ی حاصله رنگ‌هایی با شکل‌های غیرمنتظره و زیبا

می‌باشد (تصویر ۹۵- الف و ب).

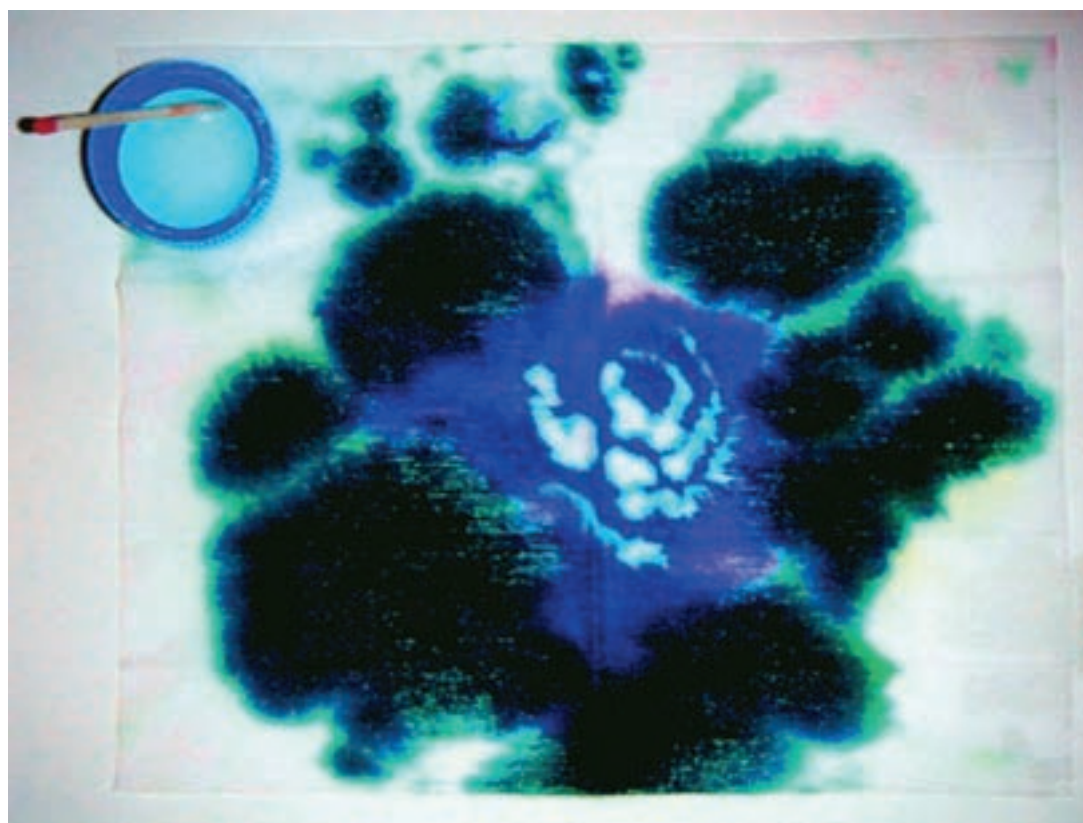
بعد از این که رنگ‌گذاری به اتمام رسید، تای دستمال را به دقت باز نموده و صبر می‌کنیم تا کاملاً خشک شود و سپس با پاک‌کننده (سفیدکننده) بر روی آن طرح موردنظر خود را اجرا می‌کنیم (تصویر ۹۶- الف تا ج). و طرح به صورت خطوط نگاتیو (سفید) بر سطح دستمال کاغذی بوجود می‌آید و پاک‌کننده به خوبی رنگ را پاک می‌کند.

تصویر ۹۴- تصویر نشان‌دهنده‌ی مرحله‌ی اول شیوه‌ی جوهرهای رنگی و پاک‌کننده است که با قطره‌چکان بر دستمال کاغذی مرطوب اکولین می‌چکانیم

تصویر ۹۵- الف - نشان دهنده‌ی مرحله‌ی دوم رنگ آمیزی با جوهرهای رنگی و پاک کننده است.

تصویر ۹۵- ب - نشان دهنده‌ی مرحله‌ی سوم یعنی باز کردن تای دستمال کاغذی بعد از رنگ آمیزی است و بافت زیبایی که به صورت کاملاً اتفاقی به دست آمده مشاهده می‌گردد.

تصویر ۹۶- الف - تصویر مرحله‌ی نهایی را که با استفاده از قلم مو و یا چوب کبریت طرح نگاتیو ایجاد شده را نشان می‌دهد. اثر دانشجو مهناز سیداختیاری

تصویر ۹۶- ب - اثر دانشجو مهناز سیداختیاری

تصویر ۹۶- ج- اثر دانشجو مهناز سیداختیاری

نتایج تجربی نو

تمرین

با استفاده از جوهرهای رنگی و پاک کننده‌ها یک موضوع آزاد یا شعر کودکانه را به تصویر بکشید.

۱۲-۲- چسب چوب

چسب چوب را می‌توان به راحتی تهیه نمود و به کمک آن و سایر وسایل لازم بافت‌های زیبا و گوناگونی را در سطح کار به وجود آورد.

وسایل لازم:

– مقوای ضخیم یا فیبر نازک

– چسب چوب

– رنگ‌های جوهری یا رقیق (مثل اکولین) یا رنگ‌هایی

که در مقابل تینر مقاوم باشند.

– ابزار برای انتقال چسب چوب به صفحه مانند کاردک

نرم یا قلم‌مو

– ابزاری برای ایجاد بافت روی چسب چوب مانند تیغ یا

سوزن و هر ابزار اثرگذار دیگر

– پنبه

– تینر فوری (غیرروغنی)

– روغن جلا یا اسپری براق‌کننده یا وارنیش

– مداد برای انتقال طرح.

طرزکار

ابتدا روی صفحه کار طرح خود را پیاده می‌کنیم سپس

تمام سطح کار را با قلم‌موی نسبتاً درشت با کاردک نرم به چسب

آغشته نموده و سطح کار را به صورت یک‌دست که بعد از خشک

شدن هیچ‌گونه بافتی یا منفذی برای عبور رنگ نداشته باشد ایجاد می‌کنیم. ممکن است هنگام چسب زدن این توهم به وجود آید که طرح زیرین پوشیده می‌شود ولی این چنین نیست چرا که بعد از خشک شدن چسب چوب طرح فوق به خوبی نمایان می‌شود. سپس طرح زیرین را به کمک قلم‌مو و با چسب غلیظ برجسته می‌سازیم. این مرحله باید به دقت انجام شود چون که در مرحله چسب‌گذاری که به عنوان زیربنا و استخوان‌بندی نقش محسوب می‌شود اگر به درستی صورت نگیرد در مراحل بعدی با اشکال مواجه خواهید شد.

پس از اتمام این مرحله رنگ‌آمیزی طرح آغاز می‌شود. پس از آغشته کردن تمام صفحه با رنگ‌های موردنظر مرحله برداشت رنگ را به کمک تینر آغاز می‌نماییم. به کمک تینر و پنبه بخش‌های موردنظر را با ساییدن و برداشت و ایجاد سایه‌روشن انجام می‌دهیم.

ایجاد سایه‌روشن باید با حوصله و دقت زیادی انجام شود چون که زیبایی و پختگی اثر در این مرحله ظاهر می‌شود.

برای شفافیت و زنده شدن رنگ‌ها می‌توانیم از اسپری‌های براق یا روغن جلا استفاده کنیم. برای محافظت از قلم‌موهای اصلی می‌توان در این مرحله از قلم‌موهای کهنه نیز استفاده کرد. با انجام تمرینات کسب تجربیات بیش‌تر باید منتظر بود تا آثار یکی از دیگری بهتر و زیباتر به وجود آید.

تصویر ۹۷- تصویرسازی به شیوه‌ی چسب چوب، اجرا توسط دانشجوی گرافیک، ابوالمعصومی

تصویر ۹۸- تصویرسازی به شیوه‌ی چسب چوب، اثر شهرزاد شوشتریان

تصویر ۹۹- تصویرسازی به شیوه‌ی چوب‌کتاب توکا، اثر زنده‌یاد بهرام خانف

تصویر ۱۰۰- تصویرسازی به شیوه‌ی چسب چوب، توکایی در قفس، اثر بهمن دادخواه

تمرین

با استفاده از چسب چوب به تصویرسازی دو صفحه‌ی
مقابل هم در ابعاد 25×50 cm از یک داستان برای مقطع سنی
گروه «ب» پردازید.

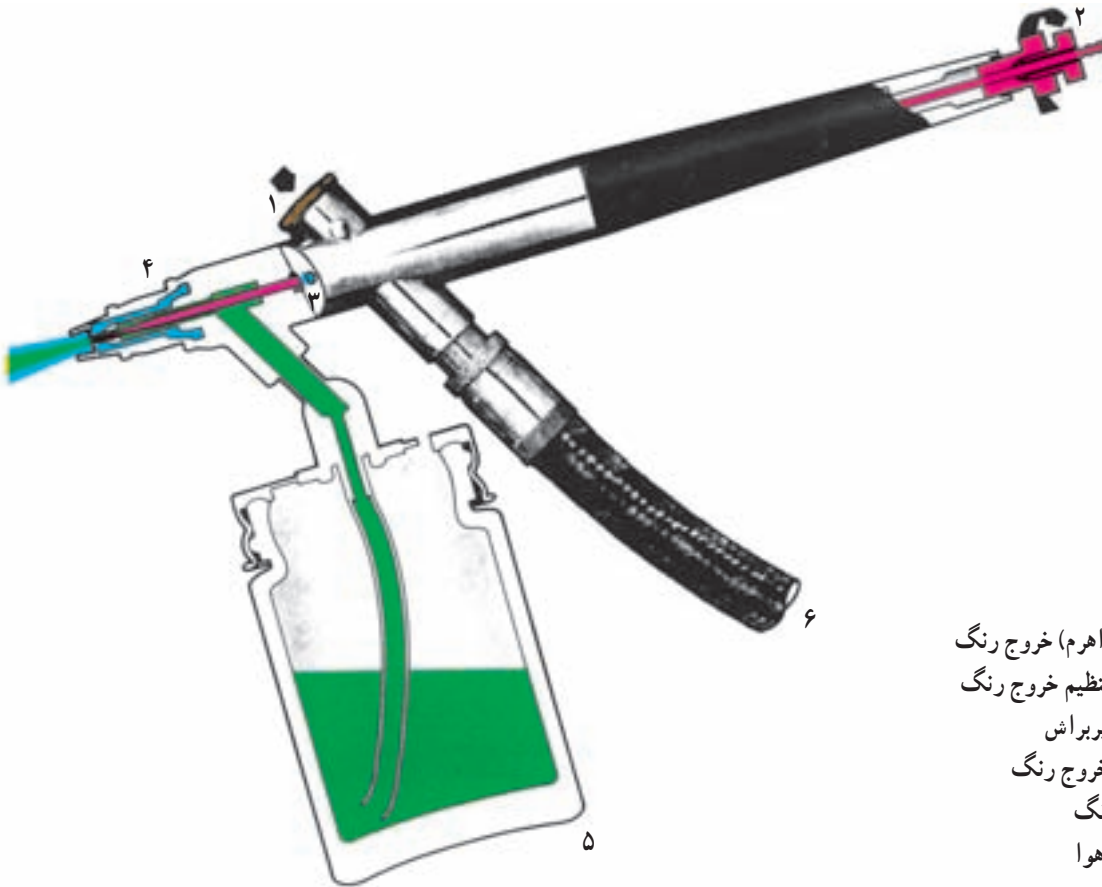
شیوه‌ی ایربراش^۱

بسیاری در آن به کار رفته است. استفاده مؤثر و مفید از این وسیله بستگی تام به کنترل درست و دقیق و شیوه‌های ماسکه کردن ظریف دارد. داشتن چنین مهارت‌هایی هنرمند را قادر می‌سازد تا از این وسیله به اشکال مختلف (ساده تا پیچیده) بهره جوید.

ایربراش نقش مهمی در ایجاد تصاویر واقعی، که شباهت زیادی به عکس دارند، به عهده دارد این وسیله برای ایجاد آثاری که با به کارگیری شیوه‌ای مؤثر و سریع، رنگ را در کوتاه‌ترین زمان بر تمام سطوح بزرگ یا کوچک می‌باشد، به وجود آمد. ایربراش وسیله‌ی ظریف و حساسی است که قابلیت‌های

تصویر ۱۰۱- الف - شکل ظاهری قلم ایربراش (دو نمونه از انواع مختلف موجود در بازار)

- ۱- دکمه‌ی (اهرم) خروج رنگ
- ۲- دکمه‌ی تنظیم خروج رنگ
- ۳- سوزن ایربراش
- ۴- دهانه‌ی خروج رنگ
- ۵- مخزن رنگ
- ۶- شیلنگ هوا

تصویر ۱۰۱- ب- تصویر نشان دهنده‌ی ایربراش و اجزای تشکیل دهنده‌ی آن می‌باشد.

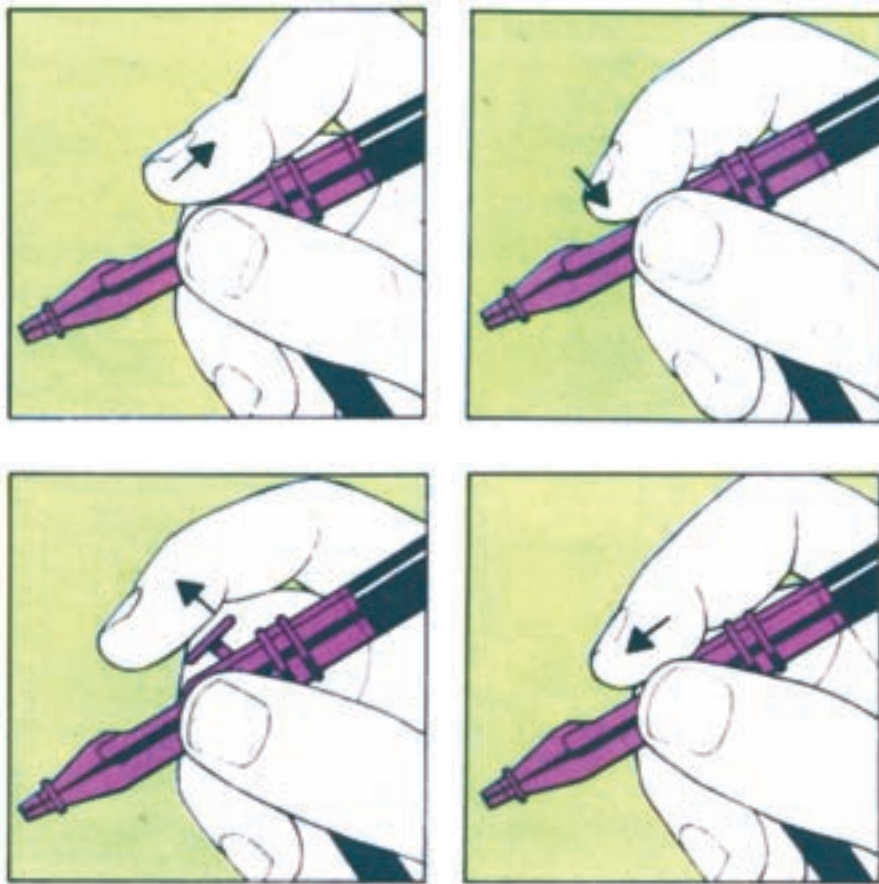

تصویر ۱۰۲- ب- نحوه‌ی رنگ آمیزی با قلم ایربراش

تصویر ۱۰۲- الف- نحوه‌ی برش ماسک با استفاده از خط‌کش یا پیستوله

تصویر ۱۰۲- ج- نحوه‌ی رنگ‌آمیزی با قلم ایربراش و نحوه‌ی قرار گرفتن قلم در دست

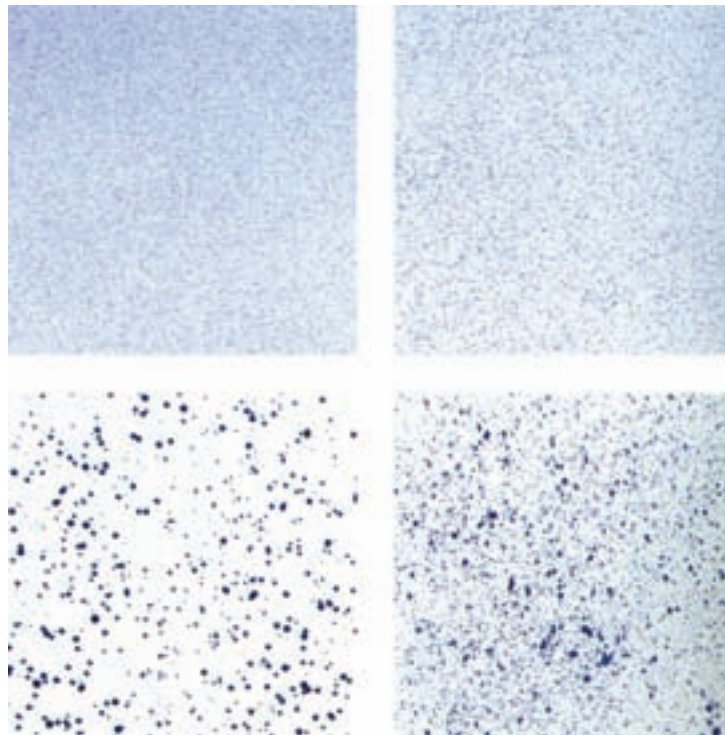
در واقع نزدیکترین روش به نقاشی رئالیستی و به وجود آوردن آثار طبیعی که در رقابت با عکس باشد این شیوه می‌باشد. این شیوه برای ایجاد عمق و دورنمای موجود در طبیعت نیز مناسب می‌باشد. بهره‌گیری از این روش در کارهای بزرگ هم در سطح بوم و هم در سطح گرافیک محیطی که امروزه کاربرد زیادی پیدا کرده است، حائز اهمیت است. از این روش می‌توان در آثار بزرگ که مانور دست زیاد است بدون ماسکه کردن استفاده نمود، در حالی که بدون ماسک در سطوح کوچک اجرای این شیوه امکان‌پذیر نیست. دستگاه ایربراش (قلم) از دهانه‌ای که دو تیوپ باریک دارد، تشکیل شده است که این دو تیوپ در زوایای عمود به یک‌دیگر متصل هستند تیوپ زیرین (تیوپ عمودی) در طرفی مملو از رنگ رقیق قرار دارد. وقتی هوا از تیوپ بالایی (تیوپ افقی) با فشار هوا که داخل مخزن کمپرسور می‌باشد، دمیده شود فشار زیاد از بالای تیوپ عمودی باعث می‌شود رنگ‌ها به انتهای دستگاه که فشار کم‌تر است، کشیده شود سپس رنگ بالا آمده و با جریان

وسایل لازم

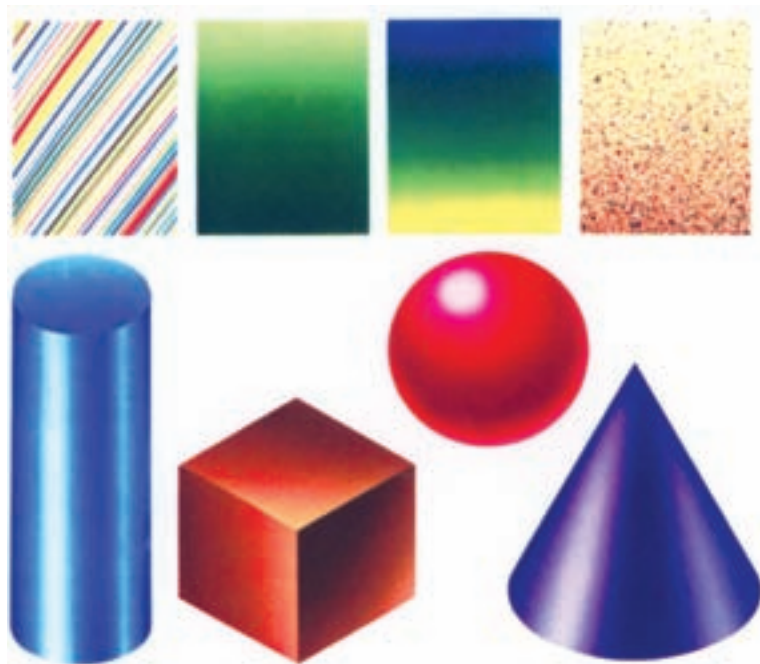
- قلم ایربراش (تصویر ۱۰۲- الف و ب)
- کمپرسور برای ایجاد هوای فشرده
- چسب میس‌کیت
- سلفون چسب‌دار نازک مخصوص این روش جهت ماسکه کردن و پوشاندن بخش‌هایی که نباید رنگ بخورد.
- کاتر یا تیغ برای برش ماسک
- مقوای ضخیم (صاف و یک‌دست یا بافت‌دار)
- رنگ‌های جوهری یا هر رنگی که رقیق و بدون ذرات باشد.
- تخته شاسی یا بوم برای نصب و ثابت کردن مقوا
- استفاده از برخی وسایل برای ایجاد بافت‌های خاص مثل انواع توری و پرده (الزاماً اگر طرح‌دار باشد مناسب‌تر است).
- اسپری فیکس‌کننده.
- از ویژگی خاص این روش این است که هیچ شیوه‌ی دیگری قابلیت ایجاد اثرات خیره‌کننده و چشمگیر آن را ندارد.

برود رنگ پخش تر شده و ذرات آن نیز درشت تر می باشد. گاهی اوقات با کم کردن فشار هوا (فشار زیاد کمپرسور) رنگ به صورت دانه های درشت نامنظم (مثل فوتک دستی) به سطح کاغذ پاشیده می شود که برای ایجاد برخی حالات مناسب می باشد (تصویر ۱۰۳- الف و ب).

فشار هوا مخلوط می شود و به صورت اسپری پاشیده می شود. در دستگاه ایربراش و در داخل تیوپ افقی سوزنی قرار دارد که متحرک می باشد (به سمت جلو و عقب) با آمدن سوزن به جلو ذرات رنگ نقطه ای و متمرکز عمل می کند. این ذرات به نظر ریزتر و محوتر می رسند در حالی که وقتی سوزن به عقب

تصویر ۱۰۳- الف - با تنظیم سوزن و فشار باد کمپرسور، می توان ذرات رنگ را با حالت های مختلف بر روی صفحه پاشید.

تصویر ۱۰۳- ب - تصویر نشان دهنده ی بافت های متفاوت با استفاده از قلم ایربراش می باشد.

می‌سازند. با تمام شدن هوای فشرده دستگاه به‌طور اتوماتیک شروع به کار نموده و هوای فشرده ایجاد می‌کند. به‌علت این‌که رنگ باید از داخل سوزن باریکی عبور نماید باید رنگ مصرفی عاری از ذرات درشت باشد. بدین ترتیب استفاده از رنگ‌های جوهری (اکولین) مناسب‌ترین رنگ‌ها برای استفاده در این روش می‌باشد. علاوه بر آن با رقیق کردن رنگ‌های گواش و آبرنگ یا آکرولیک و عبور آن از صافی می‌توان عمل رنگ‌آمیزی با این روش را انجام داد یا از این رنگ‌ها و انواع مداد رنگی و ماژیک به‌طور مستقیم برای بوجود آوردن برخی حالت‌ها که با قلم ایربراش امکان‌پذیر نیست در تصویر استفاده نمود (تصاویر ۱۰۴ و ۱۰۵).

سوزن مرکزی به کنترل جریان هوا و رنگ از میان دهانه می‌پردازد. بدین ترتیب هوا از میان لایه خارجی قسمت جلوی قلم ایربراش عبور کرده و در داخل دهانه با رنگ ترکیب می‌شود. معمولاً یک دکمه‌ی پهن فلزی در نوک ایربراش قرار دارد که بر روی اهرمی سوار است که به داخل بدنه و به بالای محفظه راه دارد با فشار انگشت روی دکمه‌ی فوق‌هوا آزاد شده و پس از آزاد کردن وسیله به عقب برمی‌گردد. حرکت رو به سمت پایین دریچه هوا را باز می‌کند و حرکت دوم، سوزن داخل دهانه را بازتر می‌سازد تا عبور رنگ در داخل جریان هوا امکان‌پذیر شود. منبع ایجاد هوا کمپرسورهایی هستند که به‌طور اتوماتیک جریان باد را در خود ذخیره و به وسیله‌ی شیلنگی به قلم منتقل

تصویر ۱۰۴- استفاده از سایر ابزار مثل مداد رنگی هنگام رنگ‌آمیزی با ایربراش جهت ایجاد بافت یا حالت‌های خاص

تصویر ۱۰۵- با استفاده از گواش می‌توان برخی حالات را در تصویر به‌وجود آورد.

در این جا جهت شناخت بیش تر هنرجویان نمونه‌هایی از تصاویری را که با ایربراش کار شده مشاهده می‌کنید (تصاویر ۱۰۶ تا ۱۱۵).

شیوه‌ها

تصویر ۱۰۶- تصویر مرحله‌ی طراحی و مرحله‌ی پایانی (رنگ آمیزی نهایی) را نشان می‌دهد.

مقوای مصرفی باید نسبتاً ضخیم باشد در این روش تقریباً می‌توان از همه نوع مقوا اعم از ساده یا بافت‌دار متناسب با وضعیت موضوع استفاده نمود ولی برای ایجاد ساخت و سازهای ظریف در اندازه‌ی کوچک باید از کاغذهای صاف و محکم استفاده نمود.

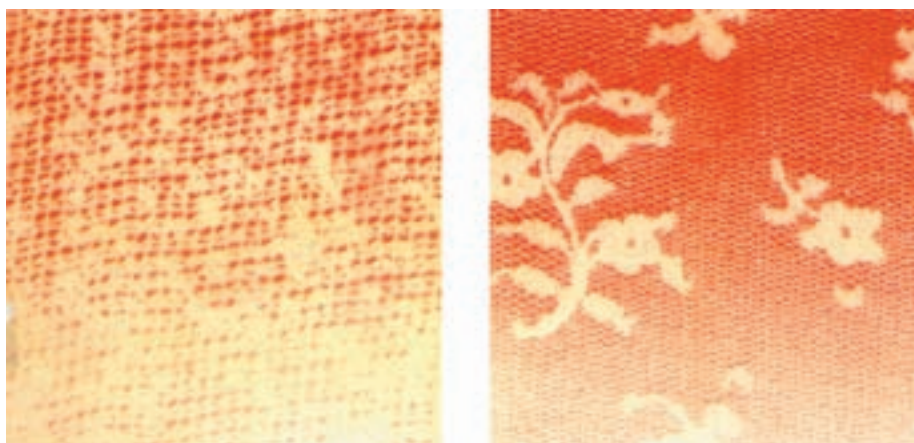
در این شیوه برای پوشش سطح تابلو و ایجاد ماسک از ورقه‌های نازک چسب‌دار، که شفاف نیز می‌باشند، استفاده می‌شود. این ورقه‌ها را به راحتی به وسیله‌ی تیغ برش می‌توان حالت داد. این ورقه‌ها نباید چسب زیادی داشته باشد چرا که هنگام برداشتن آن از روی مقوا ممکن است رنگ‌های زیرین و هم‌چنین سطح مقوا را با خود از روی کار جدا کند.

استفاده بهینه و خوب از وسایل و کسب تجربیات زیاد در ارائه‌آثاری که از طریق این وسیله به‌وجود می‌آید بسیار قابل توجه

می‌باشد. ماسکه کردن باید همواره با دقت فراوان صورت گیرد چرا که اگر فشار دست هنگام برش سلوفان زیاد باشد علاوه بر بریدن مقوا موجب می‌شود رنگ‌ها در منفذهای برش نفوذ بیش‌تری کرده و پررنگ‌تر به‌نظر می‌رسند که به ظرافت کار لطمه خواهد زد.

علاوه بر آن برش ناصاف ماسک‌ها نیز در زیبایی کار اثر نامطلوبی می‌گذارد. برخی اوقات برای پوشش جاهایی که نباید رنگ بخورد و هم‌چنین برای ایجاد حالات و بافت‌های خاص می‌توان از چسب میس‌کیت هم استفاده نمود.

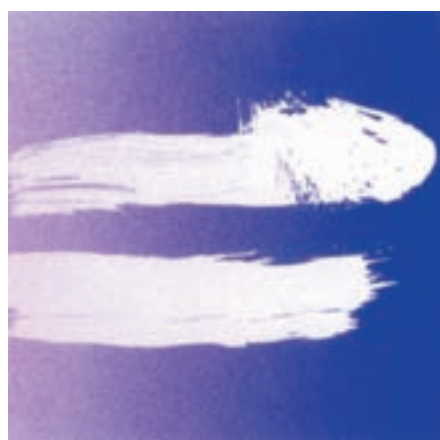
هنگام رنگ‌آمیزی و پاشیدن رنگ اگر توری یا پرده‌هایی که دارای منفذهایی با طرح‌های مختلف باشد را روی سطح کار قرار دهیم به‌طور طبیعی رنگ از داخل منفذها به سطح کار متناسب با وضعیت توری پاشیده می‌شود و معمولاً حالت‌های جالبی را به‌وجود می‌آورد (تصاویر ۱۰۷، ۱۰۸ و ۱۰۹).

تصویر ۱۰۷- با قرار دادن توری یا پرده با طرح‌های مختلف می‌توان صفحه‌ی کار را به شکل موردنظر رنگ‌آمیزی نمود.

تصویر ۱۰۹- با استفاده از قلم‌مو یا مسواک می‌توان رنگ را با حالت‌های نامشخص به‌صورت ذرات ریز و درشت در سطح کار پاشید.

تصویر ۱۰۸- با استفاده از چسب میس‌کیت می‌توان جاهایی از تصویر را به‌دلخواه حالت داد و بافت‌های خاصی ایجاد نمود.

تصویر ۱۱۰- سهراب سپهری - رنگ آمیزی بدون استفاده از ماسک، اثر قباد شیوا

تصویر ۱۱۱- تصویرسازی با استفاده از ابربراش، اثر کایا ساسچی ماورا

تصویر ۱۱۳- تصویرسازی با استفاده از ایربراش،
اثر کی ایکو آراکی

تصویر ۱۱۴- تصویرسازی با استفاده از ایربراش،
اثر گیلبرتو زاواری

تصویر ۱۱۵- تصویرسازی با استفاده از ایربراش، اثر کی جی کاناکاوا

منابع و مأخذ

- The best of colored pencil, Rockport publishers, inc, 1993.
  - Creative colored pencil, vera curnow, Rockport publishers, Inc, 1995.
  - Annual' 91 Illustrators of children's Books, official Catalogue of the Illustrators exhibition Bologna children's Book fair.
  - Annual' 92 Illustrators exhibition Bologna children's Book fair.
  - Annual' 89 Illustrators exhibition Bologna children's Book fair.
  - Iranian Illustrators of children's Books 1968 - 1989, Institute for the intellectual development of children and young Adults.
  - Art directors iNdex to Illustrators 13 - RoTo visioN 1993.
  - The Art book - phaidon presslimited , 1994.
  - Zoltan szabo watercolor Techniques - North light books - cincinnati/oHio , 1994.
  - How to paint with Brush - tipped felt pens - Richard Bolton Search press , 1996.
  - The painting handbook - oceanabooks , 2003.
  - The artist's handbook - Ray smith - Dorling kindersly. london , 1993.
- تاریخ هنر - ه . و . جنسن - ترجمه‌ی پرویز مرزبان - سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی - خرداد ۱۳۵۹.

